

Skolens plass og rolle

- i spenningsfeltet mellom
samfunnsnytte og dannelse

Skolens to dobbeltoppgaver

- Å fornye: Kunnskap for framtid
«Tiden krever at der vites meget.»
- Å bevare: Kulturarven til nye generasjoner
.....
- Forberede for yrkeslivet – og livet
.....
- Klaus Mollenhauer: *«Det følger ansvar med det å velge ut kunnskap som skal være lagervare for framtidig liv!»*
- Dette skal vi: Se på skole og læring ovenfra og fra siden.
Ideologi

«I skolen skal man træde varsomt, for der bliver mennesker til -!»

(Fra H. C. Andersen-skolen i Odense på Fyn)

- «Hva skolens oppgave – å tenne lys eller fylle flasker?»
- Den offentlige skolen er både et pedagogisk og et politisk prosjekt! Drift og eierskap

Kjernespørsmålet:

- Hva er det å lære?
- Hva er egentlig kunnskap?
- Og hvordan tas den vare på i og av meg?

- En tung erkjennelse for en gammel lærer: Meningen med å lære alt var ikke å skulle huske det. Det er vi alle levende bevis på!
- Læringens «black box» mellom INN og UT

Å bli undervist – og å lære

- Å lære er ikke et transportprosjekt, men en reise
- Kunnskap kan komme alene, men blir værende som del av en helhet
- Og helheten er mer enn summen av enkeltdelene
- Magisk forenkling frister: Å lære = instrumentell forflytning (*«Han talte og det skjedde!»*)

Men enda viktigere:

- **Læringens egentlige kontekst og formål: «Å bli til som menneske!»**
- **Hva er et menneske – og når blir et menneske HELT?**
- **Til syvende og sist et grunnleggende ideologisk spørsmål – eller rettere sagt: En mengde spørsmål**

Skolens nødvendighet

- - for næringslivets skyld
- - for det enkelte menneskets skyld
- - for hverandres skyld
- - for samfunnets skyld
- - for kunnskapens vedlikehold og fornyelses skyld
- - for ..?

Dannelse – hva er det egentlig?

- Ingen presis definisjon
- «*Det jeg kan når jeg har glemt det jeg har lært.*»
- All læring har derfor et element av dannelse i seg.
- MEN ulik kunnskap fører til ulik dannelse
- Derfor: Kunnskapsvalg ut fra formålsvalg
- Det store, krevende spranget fra formålsvalg til kunnskapsvalg

Det ideologiske landskapet -1

- Kunnskaps- og læringsdimensjonen:

Levering av
ferdig
kunnskap

Sosialkonstruktivistisk
læringsyn

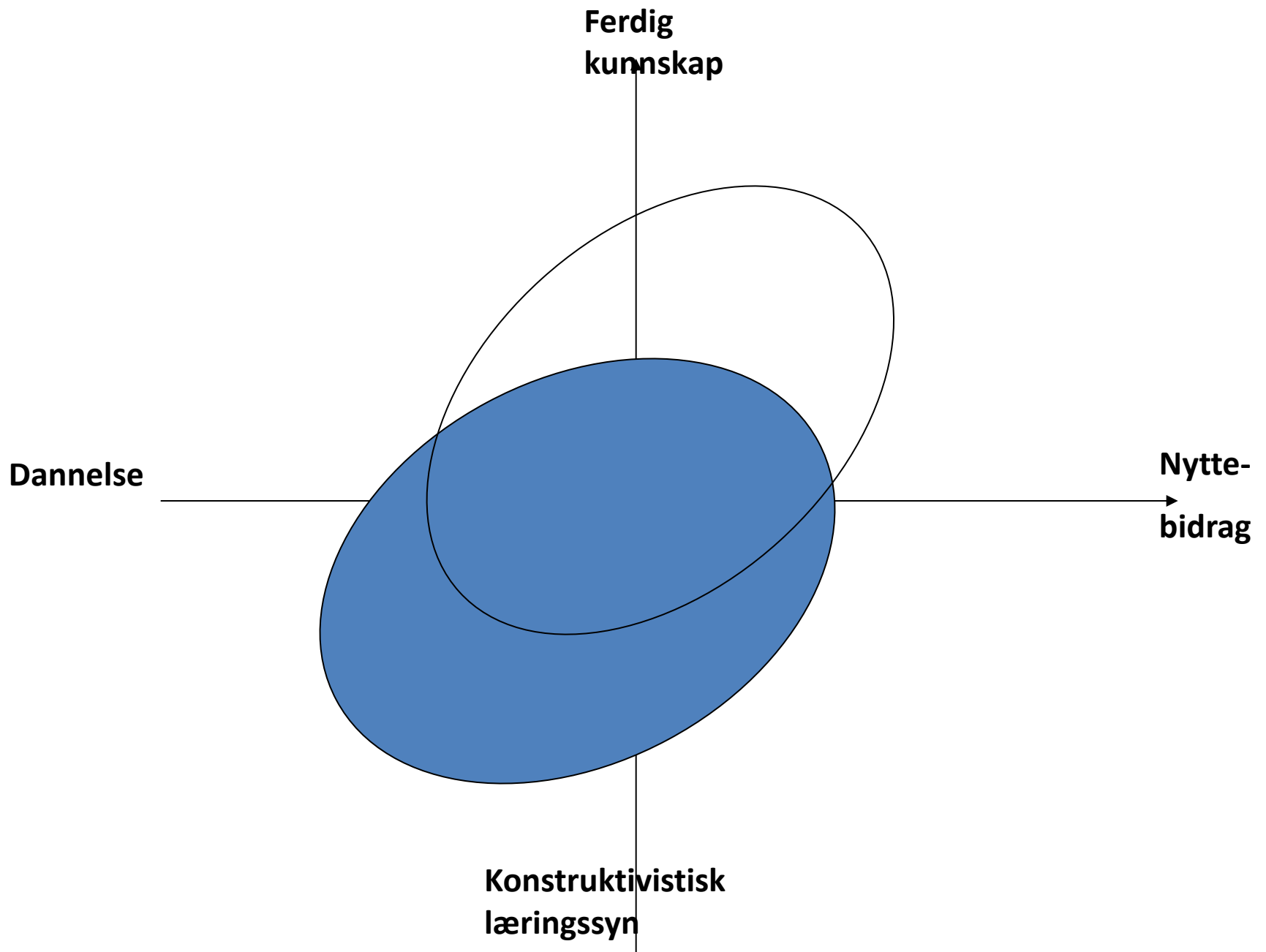
Det ideologiske landskapet - 2

Formålsdimensjonen:

Nytte

for samfunnet

Individuell
og kollektiv
dannelse

En tredje dimensjon

- Styringsdimensjonen: Sentral styring eller lokal styring og bestemmelse?
- Erfaring: Etter en periode med sterk sentral styring (reform, store endringer) kommer en periode med behov for lokal konsolidering og styrking av fotfeste
- Styringsdimensjonen følger sin egen dynamikk.

Litt om teorier for dannelse

- **Formale dannelsesteorier:**

Latin, matematikk? Når en får kunnskap om dette, gir det også kompetanse for noe mer.

- **Teorier om klassisk dannelse:**

At der fins et slags pensum av grunnleggende art som gir livs- og mestringskompetanse innenfor vår kulturelle kontekst.

- **Materiale dannelsesteorier:**

Grunnleggende ferdigheter og kunnskaper og redskaper for livsbygging

Enda litt mer om teorier for dannelse

- **Kategorial dannelse** (Wolfgang Klafki):

At blant den enorme mengde av alt som kan læres må gjøres noen valg: Det typiske, det eksemplariske, det representative; det som gir mening her og nå, men som også kaster lys over og gir grunnlag for gode veivalg i resten av livet.

Igjen: Menneske!- du er skapt til å være et *helt* menneske!

Tre internasjonale perspektiver på innhold i skole og barnehage

- **Kultur- og verdiperspektivet (Europarådet)**
  - Verdier, tro, kultur, demokrati, menneskerettigheter
- **Det globale perspektivet (UNESCO)**
  - Miljø, kultur, utdanning til vekst: "Education for all", "De fire søylene" (*Learning to know, learning to do, learning to live together, learning to be*)
- **Arbeids- og økonomiperspektivet (OECD)**
  - Strategiske fag/ferdigheter: Morsmål, naturfag, matematikk

Dette er også en del av grunnmuren:

FNs barnekonvensjon kap 30 og 31:

- Om etniske, religiøse og språklige minoriteters (herunder urfolk) rettigheter
- Barns rett til deltagelse i lek, fritid, kunst- og kulturaktiviteter

UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv

Det store spørsmålet:

- Hva er oppdraget? Hva er det vi holder på med – *egentlig*?
- Grunnopplæringen: Fra realfag og ingeniører for et rikt olje-Norge – til økonomisk oppbremsing, miljøalvor og flyktningstrøm i Europa: Hvilke spørsmål stiller bør vi stille oss der? Og hvilke svar ligger og venter i enden av spørsmålene?

Utfordringen

- Å oppsøke, ta vare på og lære av erfaringer – og ha mot til å tvile og utsette dem for ny kunnskap!
- *«Den dagen det ble tillatt å tvile på sannheten, den dagen skjøt kunnskapen fart.»*

Ikke enten/eller, men både/og

- Både å fylle flasker og å tenne lys!
- Ikke **enten** dannelse eller nytte, men **mellom** dannelse og nytte.
- Ingen rette svar. Bare rette spørsmål
- Hva er kunnskap som skal være lagervare for framtidig liv i den verden vi ser åpner seg?
- Lærer til 2060 - for elever som har liv og samfunnsansvar til - ?

Krav – hva er egentlig det?

- «*Jeg tilbyr deg et krav.*»
  - Invasjon – eller tillitserklæring?
  - «*Elever har krav på krav.*» (Lærere også 😊!)
  - Heldig er den som det blir stilt forventninger til.
- Motivasjon og mestring – hva kommer egentlig først?
- Det skal merkes at vi lærer, for kunnskap kan ikke inntas intravenøst!

Læreren – kvalitetsvariabel på godt og vondt

- KD: «Hva sier forskning om hva som er de viktigste faktorene for god læring»?
- Dansk Clearinghouse: **Læreren!**
  1. Lærers relasjonskompetanse
  2. Lærers kompetanse for regeloverholdelse
  3. Lærers didaktiske og faglige kompetanse

Kvalitet – hva er nå det?

- Kvalitet kommer ikke av seg selv.
- Kvalitet har ikke bare en årsak - men mange
- Kvalitet: «*Attitude is everything*»
- Kvalitet blir kvalitet fordi vi vil det og gjør det!
- Kvalitet er konkret, synlig og merkbart!
- Kvalitet kan måles og veies – eller bare merkes og sees, men når vi ser det, da vet vi at vi ser det, for vi vet hva vi skal se etter.
- *Kvaliteten sitter i driften, ikke i de 100 prosjektene!*

Hvorfor er dere her?

- « – *Because every child has a value*»
- *”Noen ble slått til skilling, andre til daler, men de ble alle slått med Kongens bilde.”*
- *«Ingen kan have med et andet menneske at gøre uden at bære noget av dets liv i sine hender.»* (Løgstrup)
- *«I skolen skal man træde varsomt, for der bliver mennesker til.»* (H. C. Andersen-skolen, Fyn)

